

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl samosoudkyní JUDr. Martinou Kůchlerovou,
Ph.D. ve věci

žalobkyně: **Mgr. L. B.**
proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
 sídlem Křížová 25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 20. 1. 2026, č. j. X,
takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 20. 1. 2026, č. j. X, se ruší a věc se jí vrací k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalobkyni se náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

- 1. Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Hradci Králové se žalobkyně domáhala zrušení výše označeného rozhodnutí žalované, kterým tato zamítla námitky žalobkyně a potvrdila rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 30. 12. 2025, č. j. X(dále jen „rozhodnutí správního orgánu I. stupně“). Rozhodnutím správního orgánu I. stupně byla žalobkyni uložena povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu pro svou dceru v částce 28 178 Kč, který vznikl za období od 1. 9. 2025 do 5. 11. 2025, a to do 8 dnů ode dne právní

moci daného rozhodnutí. Týmž rozhodnutím byla žalobkyni uložena povinnost vrátit přeplatek na vdovském důchodu v částce 32 171 Kč, který vznikl za období od 1. 9. 2025 do 5. 11. 2025, a to rovněž do 8 dnů ode dne právní moci daného rozhodnutí.

II. Shrnutí argumentace obsažené v žalobě a ve vyjádření žalované

2. Žalobkyně uvedla, že dne 27. 8. 2025 podala žádost o pokračování výplaty vdovského a sirotčího důchodu. V žádosti pravdivě a úplně uvedla všechny rozhodné skutečnosti, zejména, že dcera studuje kombinovanou formou studia a současně vykonává výdělečnou činnost. Tyto skutečnosti byly doloženy potvrzením školy i čestným prohlášením. Dne 3. 9. 2025 Česká správa sociálního zabezpečení rozhodla o přiznání vdovského a sirotčího důchodu a zahájila jejich výplatu od 1. 9. 2025. Teprve následně změnila právní posouzení věci, dávky odňala a uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek za období od 1. 9. 2025 do 5. 11. 2025.
3. Žalobkyně v první řadě namítá nesprávné právní posouzení její odpovědnosti. Odpovědnost za přeplatek vzniká pouze tehdy, pokud příjemce dávky nesplnil uloženou povinnost; přijal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že mu nenáleží; nebo jinak vědomě způsobil její neoprávněnou výplatu. Žalobkyně však splnila veškerou oznamovací povinnost a nezatajila žádnou skutečnost. Přeplatek nevznikl v důsledku porušení povinností žalobkyně, ale s ohledem na změnu právního posouzení věci správním orgánem I. stupně. Taková situace nemůže naplňovat zákonné znaky odpovědnosti podle § 118a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Pochybení nastalo na straně správního orgánu, který nárok na sirotčí a vdovský důchod původně přiznal, ačkoli rozhodoval na základě stejných podkladů, podle nichž následně usoudil, že zde nárok dán není. Žalobkyně od počátku deklarovala, že dcera studuje kombinovanou formou studia a současně vykonává výdělečnou činnost. Na straně žalobkyně proto nevzniklo subjektivní zavinění ve smyslu § 118a zákona č. 582/1991 Sb.
4. Rozhodnutí žalované je dále nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Neobsahuje totiž konkrétní úvahu, z jakých skutečností měla žalobkyně dovodit neoprávněnost výplaty specifikovaných důchodů. Není z něj patrné, jaké konkrétní jednání je jí vytýkáno, v čem spočívalo porušení právní povinnosti, ani jak byla naplněna příčinná souvislost mezi jejím jednáním a vznikem přeplatku.
5. Žalovaná porušila i zásadu ochrany dobré víry a právní jistoty. Žalobkyně od počátku poskytovala úplně a pravdivě informace. Česká správa sociálního zabezpečení důchody nejprve přiznala, následně změnila právní názor a požadovala vrátit přeplatek. Stát tedy důchody nejprve vyplácel, následně změnil právní názor a požaduje vrácení částek s odůvodněním, že žalobkyně měla předvídat nesprávnost rozhodnutí o tom, že důchody vypláceny budou.
6. Žalobkyně nemohla objektivně předpokládat neoprávněnost výplaty důchodů, jestliže i samotná Česká správa sociálního zabezpečení rozhodla v případě jejích dětí rozdílně. V případě její dcery, která studovala kombinovanou formou studia a byla i výdělečně činná, Česká správa sociálního zabezpečení výplatu sirotčího a vdovského důchodu původně přiznala. V případě syna žalobkyně, který rovněž studoval kombinovanou formou studia a byl zaměstnán na plný úvazek, Česká správa sociálního zabezpečení žádost o výplatu důchodu rovnou zamítla.

7. Současně s podanou žalobou žádala žalobkyně o přiznání odkladného účinku žalobě ve smyslu
§ 73 s. ř. s.
8. Žalovaná ve věci uvedla, že v současné době probíhá u České správy sociálního zabezpečení správní řízení ve věci žádosti žalobkyně o prominutí povinnosti uhradit přeplatek na vdovském a sirotčím důchodu. Žalovaná dále uvedla, že správní spis a své vyjádření k žalobě krajskému soudu zašle po skončení uváděného řízení. K návrhu na přiznání odkladného účinku žalobě se nikterak nevyjádřila.

III. Posouzení věci krajským soudem

9. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního s. ř. s. Vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného správního orgánu, přičemž rozsah jeho přezkumu byl vymezen žalobními body. Věc projednal a rozhodl bez nařízení jednání při splnění podmínek dle § 51 odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s., kdy shledal nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí. Učinil tak bez nutnosti předložení správního spisu, neboť z obsahu žalobou napadeného rozhodnutí, které samo rekapituluje námitky žalobkyně proti prvostupňovému rozhodnutí je zřejmé, že tyto nebyly náležitě vypořádány. Ze žalobou napadeného rozhodnutí zároveň plynou mezi účastníky řízení nesporné skutečnosti, které jsou rovněž rozhodující pro posouzení nynější věci. Krajský soud proto nepovažoval za nutné čekat na předložení správního spisu, neboť, jak je detailněji uvedeno níže, postačilo vyjít z obsahu žalobou napadeného rozhodnutí.
10. Krajský soud nejprve rekapituluje, že žalobkyně dne 27. 8. 2025 požádala o uvolnění výplaty vdovského a sirotčího důchodu pro dceru, přičemž k této žádosti doložila potvrzení o studiu na akademický rok 2025/2026 a čestné prohlášení. Z uvedeného vyplynulo, že dcera má pracovní smlouvu na dobu určitou, nepobírá podporu v nezaměstnanosti a studuje v kombinované formě studia. Dne 11. 9. 2025 požádala žalobkyně o uvolnění výplaty sirotčího důchodu pro syna s tím, že tento má současně se studiem uzavřenou pracovní smlouvu na plný úvazek a rovněž studuje v kombinované formě studia (viz odstavec 2 na str. 2 žalobou napadeného rozhodnutí).
11. Dne 3. 9. 2025 Česká správa sociálního zabezpečení rozhodla o přiznání vdovského a sirotčího důchodu ve vztahu k dceři žalobkyně a zahájila jejich výplatu od 1. 9. 2025. Následně – beze změny vstupních údajů a dokladů, které žalobkyně k žádosti ze dne 27. 8. 2025 poskytla, rozhodla Česká správa sociálního zabezpečení dne 30. 12. 2025 o odnětí vdovského důchodu žalobkyni a o odnětí sirotčího důchodu pro dceru žalobkyně s účinností od 6. 11. 2025. Dále Česká správa sociálního zabezpečení shledala, že vdovský a sirotčí důchod byl žalobkyni od 1. 9. 2025 do 5. 11. 2025 vyplácen neoprávněně a je povinna jej vrátit s ohledem na dikci § 118a zákona č. 582/1991 Sb. Ve vztahu k synovi žalobkyně byla žádost o výplatu sirotčího důchodu zamítnuta rovněž dne 30. 12. 2025 (opět viz str. 2 žalobou napadeného rozhodnutí).
12. Pokud jde o vypořádání žalobních námitek, krajský soud se nejprve zabýval nepřezkoumatelností napadeného rozhodnutí. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je třeba za nepřezkoumatelné považovat takové rozhodnutí, z něhož
Za správnost vyhotovení: R. V.

vůbec není možné seznat, jakým způsobem správní orgán rozhodl, které vykazuje takové rozpory mezi výrokem a odůvodněním, že není možné zjistit, jakými úvahami byl správní orgán veden, dále takové rozhodnutí, z něhož není možné zjistit, jak se správní orgán vypořádal s námitkami účastníka řízení či z jakých důvodů je považoval za liché, mylné či vyvrácené nebo takové rozhodnutí, které se opírá o v řízení nezjišťované nebo neprokázané skutečnosti (k tomu srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2007, č. j. 7 As 34/2006 – 76, ze dne 21. 12. 2006, sp. zn. 2 As 37/2006, ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003-75; opomene-li správní soud, či obdobně správní orgán, na námitku účastníka zcela reagovat srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2013, č. j. 1 Afs 92/2012- 45, či ze dne 29. 6. 2017, č. j. 2 As 337/2016 – 64).

13. Za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů považuje žalobkyně napadené rozhodnutí žalované, neboť tato se nikterak nevypořádala s jejími námitkami směřujícími do problematiky zavinění, a tudíž i vzniku její odpovědnosti ve smyslu § 118a zákona č. 582/1991 Sb.
14. Žalobkyně v námitkách tvrdila (srov. odstavec 2 na str. 1 žalobou napadeného rozhodnutí), že nebyly splněny podmínky pro to, aby jí byla uložena povinnost vrátit přeplatek. Žalobkyně již v žádosti o výplatu vdovského a sirotčího důchodu ze dne 27. 8. 2025 (která se vztahovala k její dceři) pravdivě uváděla, že její dcera studuje kombinovanou formu studia a zároveň vykonává výdělečnou činnost, přesto ale bylo její žádosti vyhověno a vdovský a sirotčí důchod byl vyplácen. Žalobkyně nic nezatajovala, předložila veškeré doklady, na základě kterých odůvodňovala svou žádost. Nesprávné právní posouzení věci nemůže být z České správy sociálního zabezpečení přenášeno na žalobkyni, která je nyní de facto trestána za chybné právní posouzení České správy sociálního zabezpečení.
15. Krajský soud se ztotožňuje s argumentací žalobkyně, že žalovaná se s jejími námitkami vznesenými proti rozhodnutí správního orgánu I. stupně řádně nevypořádala. Opětovně shrnula průběh dané věci (ten je ostatně rekapitulován i výše v bodech 10 a 11 tohoto rozsudku) a citovala relevantní zákonná ustanovení. Žalovaná následně dovodila odpovědnost žalobkyně za přeplatek na vdovském a sirotčím důchodu, neboť pro tuto odpovědnost postačí zavinění ve formě nedbalostní (§ 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54). Žalovaná dovodila, že žalobkyni musely být známy podmínky pro přiznání sirotčího a vdovského důchodu, kdy tyto jsou dle žalované upraveny v právním řádu tak, že se od jejich příjemce neočekává žádná specifická znalost důchodových předpisů a nejde o jejich náročnou aplikaci. Žalovaná upozornila na skutečnost, že neznalost zákona neomlouvá. Žalovaná proto dovodila, že žalobkyni muselo být zřejmé, že distanční studium v kombinaci se zaměstnáním zakládajícím účast na důchodovém pojištění znamená v jejím případě rovněž zánik nároku na vdovský a sirotčí důchod. Muselo jí být zřejmé, že důchod je počínaje dnem 1. 9. 2025 vyplácen neprávem. Žalobkyně proto neměla přijmout výplatu důchodu, neboť musela vědět, že tento je vyplácen neprávem.
16. K námitkám žalobkyně žalovaná odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu, ze kterého obecně plynou požadavky na přezkoumatelná rozhodnutí správních orgánů. Žalovaná proto dovozuje, že rozhodnutí správního orgánu I. stupně je přezkoumatelné a žalobkyni z něj musí být zřejmé jakými úvahami se správní orgán řídil (k tomu srov. poslední odstavec na str. 4 a první odstavec na str. 5 žalobou napadeného rozhodnutí).

17. K podstatě námitek žalobkyně však žalovaná neuvádí ničeho. Podstata námitek žalobkyně spočívá v tom, že žalobkyni byl vyplácen vdovský a sirotčí důchod proto, že bylo Českou správou sociálního zabezpečení rozhodnuto chybně. Žalobkyně na počátku doložila podklady, ze kterých plynulo, že dcera studuje kombinovanou formu studia a zároveň je výdělečně činná. Pokud tedy nastalo pochybení, nastalo na straně České správy sociálního zabezpečení, která vdovský a sirotčí důchod započala vyplácet.
18. V otázce požadavků na kvalitu odůvodnění správního rozhodnutí lze poukázat například na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2006, čj. 4 As 58/2005-65, v němž konstatoval, že z rozhodnutí správního orgánu musí být mimo jiné patrné, *„proč správní orgán považuje námitky účastníka za liché, mylné, nebo vyvrácené, které skutečnosti vzal za podklad svého rozhodnutí, proč považuje skutečnosti předestírané účastníkem za nerozhodné, nesprávné, nebo jinými řádně provedenými důkazy vyvrácené, podle které právní normy rozhodl, jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů“*. Jinými slovy z rozhodnutí správního orgánu musí plynout, jaký skutkový stav vzal správní orgán za rozhodný, jak uvážil o pro věc podstatných skutečnostech, resp. jakým způsobem rozhodné skutečnosti posoudil. Zároveň si je krajský soud vědom toho, že povinnost odůvodnit rozhodnutí nemůže být chápána tak, že vyžaduje podrobnou odpověď na každý argument účastníků řízení (srov. obdobně například nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3441/11). V nyní přezkoumávané věci se však žalobkyni k jejím námitkám nedostalo vůbec žádné odpovědi.
19. Nadto považuje krajský soud za podstatné upozornit na skutečnost, že i dle jeho názoru se pochybení v první řadě váže k postupu pověřené úřední osoby u České správy sociálního zabezpečení, která rozhodla o výplatě vdovského a sirotčího důchodu ve vztahu k žalobkyni. Tato osoba totiž měla od počátku k dispozici podklady, ze kterých plynulo (to plyne i z popisné části žalobou napadeného rozhodnutí), že dcera žalobkyně studuje v kombinované formě studia a zároveň je výdělečně činná. Krajskému soudu proto není zřejmé, jak mohlo dojít k výplatě důchodů, když sama žalovaná ve svém rozhodnutí uvádí, že obsah právních norem v dané problematice je zcela zřejmý, neznalost zákona neomlouvá a pro výklad relevantních ustanovení není potřebná specifická znalost důchodových předpisů či jejich náročná aplikace (viz odstavec č. 2 na str. 4 žalobou napadeného rozhodnutí). S případnou odpovědností na straně svého pověřeného zaměstnance se žalovaná nikterak nevypořádává, naopak tuto skutečnost de facto „vymlčuje“. Zaměstnanec státu (státního orgánu) přitom odpovídá za škodu způsobenou zaměstnavateli zaviněným porušením povinností při plnění svých pracovních úkolů. Při běžné nedbalosti je náhrada omezena na 4,5 násobek průměrného měsíčního výdělku (srov. § 250 zákona č. 262/2006 Sb.).
20. V daném případě si žalobkyně měla být vědoma toho, že právní úprava vylučuje možnost pobírání vdovského a sirotčího důchodu v dané situaci (kombinovaná forma studia a výdělečná činnost dcery žalobkyně), ale o to spíše si tohoto závěru měla být vědoma Česká správa sociálního zabezpečení, která v tuto chvíli skutečně přenáší odpovědnost za své chybné rozhodnutí na žalobkyni. Žalobkyně je optikou rozhodnutí žalované sankcionována za to, že podala žádost.
21. Důležité je rovněž zdůraznit, že žalobkyně nemohla odvozovat žádné závěry o „oprávněnosti čerpání důchodů“ ze situace u jejího syna. Žádost o sirotčí důchod ve vztahu

k synovi žalobkyně byla zamítnuta 30. 12. 2025, tedy ve stejný den, kdy bylo rozhodnuto o odejmutí vdovského a sirotčího důchodu žalobkyni s účinností ke dni 6. 11. 2025.

22. V dalším řízení se tak žalovaná náležitě vypořádá s odvolacími námitkami. Žalovaná bude reagovat na podstatu žalobní (námitkové) argumentace žalobkyně, zejména stran toho, že na základě podkladů, které žalobkyně předložila, bylo původně její žádosti vyhověno a až následně došlo ke změně posouzení dané věci – avšak bez změny původně doložených podkladů.

IV. Závěr a náklady řízení

23. S ohledem na vše výše uvedené, dospěl krajský soud k závěru, že žaloba je důvodná a proto napadené rozhodnutí žalované zrušil pro nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů [§ 76 písm. a) s. ř. s.]. Krajský soud současně věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Při novém projednání věci je žalovaná vázána výše vysloveným právním názorem (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
24. O nákladech řízení krajský soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle kterého má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalovaná ve věci úspěch neměla, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalobkyně byla ve věci úspěšná, avšak v řízení náhradu účelně vynaložených nákladů nepožadovala, z obsahu správního spisu ani neplyne, že by jí dosud nějaké náklady řízení vznikly. Krajský soud proto rozhodl tak, že žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení a žalobkyni se náhrada nákladů řízení nepřiznává.
25. S ohledem na skutečnost, že krajský soud ve věci rozhodoval ještě ve lhůtě pro rozhodnutí o odkladném účinku žaloby, o tomto již samostatně nerozhodoval.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, který o ní také rozhoduje.

Jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost. (§ 12 odst. 1, § 102, § 104a odst. 1, § 106 odst. 2 a 4 s. ř. s.).

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Hradec Králové 26. března 2026

JUDr. Martina Kůchlerová, Ph.D. v r.
samosoudkyně